

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1909, kl. 10 f. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande N:o 2 i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om anordnande af landbrukshögskoleundervisning.

Till utskottet har hänvisats en af herrar Juhlin Dannfelt och Odelberg, Theodor väckt motion N:o 41, hvaruti motionärerna hemställa, att Riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med underdånig hemställan om utredning och förslag rörande anordnande af landbrukshögskoleundervisning vare sig vid en fullt fristående läroanstalt eller i samband med en eller flere närstående undervisningsanstalter.

Såsom stöd för motionen har af motionärerna anförts följande:

»Då på 1840—1860-talen den offentliga landbruksundervisningen först ordnades i Sverige, upprättades blott två slags landbruksläroanstalter: statens landbruksinstitut och med statsmedel understödda landbruksskolor. Båda läroverkstyperna hade samma uteslutande eller — hvad instituten beträffar — hufvudsakliga syfte: att gifva grundläggande utbildning för kommande praktisk verksamhet vid jordbruk. *Motionens motivering.*

Det kraftiga framåtskridande, som under den följande tiden gjort sig gällande i afseende på landets modernäring, har naturligtvis medfört nya och ökade kraf på landbrukarnes yrkesutbildning och dessa kraf hafva tillgodosetts genom ökad omfång och större intensitet vid den undervisning, som meddelas vid de högre likaväl som vid de lägre

läroanstalterna. Den lägre undervisningen har också blifvit fördelad på flere olika slag af skolor och kurser, lämpade efter de kunskaps-sökandes olika kraf på utbildning samt arten af deras blifvande verksamhet, och helt nyss har en af regeringen tillsatt kommitté aflämnat ett förslag till den lägre landbruksundervisningens ordnande, så omfattande och afpassad efter olika syften och förmåga att bekosta sig undervisning, att, om förslaget blir genomfördt, vårt land i afseende på landbruksundervisning på det lägre stadiet kommer att höra till dem, som hafva det bäst ordnadt.

För den högre landbruksundervisningen hafva vi däremot fortfarande blott ett slag af läroanstalter, landbruksinstitutet, trots det att denna undervisning bör afse ganska olika syften och meddelas till personer med mycket olika grundläggande underbyggnad.

Institutet hafva till ändamål dels att dana praktiska jordbrukare, nämligen brukare af något större jordegendomar samt förvaltare och inspektorer vid sådana, dels att gifva landbrukslärare, konsulenter, landbruksingenjörer, landbrukskemister och frökontrollanter teoretisk undervisning i landbrukets grundläggande vetenskaper och i de egentliga landbruksämnen, dels slutligen att bereda tillfälle till fria studier af mer vetenskaplig art. Därjämte är nu också fråga om att till institutet förlägga en del af landtmätarnes teoretiska utbildning.

På grund af olikheten i de syften, som olika elever söka nå genom undervisningen vid institutet, är också den teoretiska grundval, på hvilken undervisningen skall byggas ganska olikartad. Undervisningen är gemensam för den redan i själfständigt vetenskapligt arbete öfvade, vid universitet utexaminerade doktorn eller kandidaten, den nyblifne studenten och ynglingen som vid elementarläroverk eller genom särskildt förhör visat sig ega det för realskoleexamen erforderliga måttet af kunskaper i svenska, matematik och naturalhistoria.

Uppenbarligen kunna dessa väsentligt olika ändamål icke tillgodoses genom en för alla institutets elever lika utbildningskurs, och det har därför äfven med rätta framhållits, att de mer vetenskapliga studier, som böra ingå i landbruksundervisarnes och försöksledarnes utbildning, icke blifvit i tillbörlig grad tillgodosedda vid institutet. Därför har ock varit omöjligt att till ledare för landets försöksväsen på jordbruket område få personer, som förena önskvärd vetenskaplig utbildning med en ingående kännedom om den praktiska landthushållningens ekonomiska förhållanden och arbetssätt, och till landbrukslärare och konsulenter ha till största delen måst antagas personer, hvilka icke för sitt maktpåliggande värf fått någon särskild utbildning utöfver

en genomgången institutskurs. Likaså kunna, som käldt är, de blifvande landtbruksingenjörerna icke få sin fulla teoretiska utbildning vid instituten utan måste komplettera denna med en kortare kurs vid tekniska högskolan.

Detta var förklarligt, så länge behovet af personer med grundligare teoretiska studier var jämförelsevis litet, så att det icke ansågs antagligt, att en särskildt högre undervisning skulle komma att sökas mer än af ett ringa fåtal. Men tiderna hafva ändrats. I hvarje lär anställas numera konsulenter af olika slag, fordringarne på landtbrukslärarne hafva betydligt ökat, och sedan försöksväsendet flyttats ut till det praktiska jordbruket i landets olika delar, fordras ej blott ledare med grundliga vetenskapliga insikter i förening med praktisk erfarenhet i jordbruk och husdjurskötsel utan äfven en hel stab af personer med något högre utbildning för försökens anläggning, observation och bearbetning. Slutligen är det också önskvärdt, att vetenskaplig forskning på jordbrukets område kommer att bedrivas i vårt land i större utsträckning än hittills. Sådan forskning är nödvändig för jordbrukets framåtskridande, och det går ej an att, som hittills skett, på detta område i hufvudsak inskränka sig till att söka tillämpa och draga gagn af resultaten af det vetenskapliga arbete som utförts i andra länder.

Att den högre, vetenskapliga utbildningen på jordbrukets område behöfver mer än hittills tillgodoses, torde också numera vara allmänt erkänt. Men sätten för detta ändamåls vinnande kunna vara flere. Att, som hittills skett, blott öka kurserna vid instituten kan uppenbarligen ej vara lämpligt. Därigenom blifva dessa läroverk allt mindre lämpliga för dem, för hvilka de hufvudsakligen äro afsedda, — de blifvande praktiska jordbrukarne. — De elever, som söka utbildning till praktiska jordbrukare, skola helt visst på grund af sina svaga grundläggande kunskaper och troligen äfven genom bristande intresse för en undervisning, som de till stor del icke anse sig behöfva, komma att hindra undervisningens upprätthållande på den vetenskapliga nivå, som synes önskvärd för dem, hvilka söka en längre gående teoretisk undervisning.

Däremot kan man tänka sig, att mer vetenskapliga studier skola kunna anordnas i en högre afdelning eller fortsättningskurs vid instituten, och för denna utväg har kungl. landtbruksstyrelsen uttalat sig i ett till Kungl. Maj:t ingifvet underdånigt yttrande i ämnet.

Mot en sådan anordning kunna dock, synes det oss, tungt vägande skäl anföras. Det torde på alla andra områden anses för afgjort omöj-

ligt att vid ett och samma läroverk och med samma lärare meddela undervisning af två olika grader, populär och vetenskaplig, elementar- och högskoleundervisning. Detta synes oss äfven gälla landbruksundervisningen. Det är svårt för lärarne att meddela två olika, för elever på olika utbildningsståndpunkt lämpade kurser i samma ämne. Läraren drifves lätt af intresse för sitt ämne och af nit för undervisningen att söka i den lägre kursen inrymma så mycket som möjligt af hvad han anser vara af gagn för lärjungarne, och följdén blir, att den lägre kursen blir pressad med läxläsning mer än densamma med sin svaga underbyggnad kan smälta, under det att den högre kursen, som väl till stor del kommer att bestå af från institutet nyligen afgångna lärjungar, får sin tid upptagen af repetition af hvad de studerande redan i den lägre kursen haft tillfälle att inhämta. Den hittills vunna erfarenhet med den sedan 1892 vid Ultuna förekommande stipendiatinstitutionen talar afgjordt i denna riktning.

Högskoleundervisningens förläggande till landbruksinstitutén är således enligt vår mening olämplig, och ändamålet med densamma skulle knappt kunna vinnas annat än genom dess förläggande till en verklig högskola, hvilken då af många skäl bör förläggas till Stockholm.

Den nära beröringen och kanske i viss mån samverkan med öfriga där befintliga högskolor skulle otvifvelaktigt bidra att väcka och underhålla ett friskare och mera vidtysnt vetenskapligt intresse, än om studierna förlades på landet. Därtill kommer, att landbrukshögskolan skulle kunna komma att draga nytta af en del af de framstående lärarekrafter, som finnas vid dessa andra högskolor, ja, för vissa speciella studiegrenar skulle möjligen landbrukshögskolans studerande kunna få tillträde till t. ex. veterinärinstitutet, tekniska högskolan, skogsinstitutet och Stockholms högskola, likasom ock de studerande skulle kunna få deltaga i arbetena vid centralanstalten för jordbruksförsök, där de skulle blifva i tillfälle att sätta sig in i undersökningarnes och försökens teknik och på samma gång fylla den vid denna anstalt nu mycket kända bristen på extra assistenter.

Vid afgörandet af frågan om landbrukshögskolestudiernas förläggande till den ena eller andra platsen spelar kostnadsfrågan en stor roll. Huru denna ställer sig för det ena eller andra förslaget, är ganska ovisst, men det synes oss tvifvelaktigt, om en öfverbyggnad på landbruksinstitutén skulle blifva billigare än en till Stockholm förlagd landbrukshögskola. Väl skulle upprättandet af en landbrukshögskola i Stockholm fordra upprättande af åtskilliga nya läraretjänster, men det samma blefve också, om än i mindre mån, nödvändigt vid en eventuell

utvidgning af landtbruksinstitutet, då det ju vid flere tillfällen framhållits, att vissa lärare äro så strängt upptagna af sin nuvarande undervisning, att ökade lärarekrafter redan för den nuvarande undervisningen äro erforderliga. Vid institutet skulle erfordras nybyggnader ej blott för undervisningen utan äfven för elevers bostäder och mathållning samt för bostäder åt de nya lärarne, vid en landtbrukshögskola i Stockholm däremot endast för undervisningslokaler. Vidare bör i detta sammanhang märkas, att det skall blifva svårt att, som saken torde uppfattas, gynna blott det ena af rikets båda landtbruksinstitut med en fortsättningskurs. Helt visst skola kraf framställas om inrättande af en sådan vid båda instituten, och ifall detta kraf tillmötesgås, blifva kostnaderna för nya byggnader, lärarelöner och andra undervisningskostnader fördubblade.

Slutligen bör i detta sammanhang påpekas, att för en landtbrukshögskola i Stockholm en redan antydd samverkan med andra där befintliga institutioner skulle kunna ej blott bereda den förra vissa fördelar för undervisningen utan också medföra afsevärda besparingar i anläggnings- och underhållskostnader, och från denna synpunkt synes det synnerligen önskvärdt, att frågan om landtbrukshögskola upptages till slutlig behandling under den närvarande tiden, då stora planer om nybyggnader och omorganisation föreligga eller redan äro afgjorda för flere af de till Stockholm förlagda högskolorna. Åt veterinärinstitutet uppföras för närvarande storartade nya byggnader för en kostnad af öfver två millioner kronor, för skogsinstitutet föreligger till betydliga belopp uppgående förslag till nybyggnader, och likaså lär förslag till utvidgning af tekniska högskolan vara uppgjort, hvilket beräknas kräfva nybyggnader för åtskilliga millioner.

Det torde icke kunna råda något tvifvel om, att landtbrukshögskoleundervisning skall kunna anordnas i samband med någon eller några af dessa institutioner utan synnerligt ökade kostnader, om så sker i samband med omorganisation af nybyggnaderna för dem, men om tiden nu försittes och dessa läroanstalter väl fått sina kraf på nybyggnader tillgodosedda och sin undervisning ordnad i de nya lokalerna, skola helt visst stora svårigheter yppa sig att få en landtbrukshögskoleundervisning anordnad vare sig i samband med andra undervisningsanstalter eller vid en fristående högskola.

Vi hafva visserligen kändem om, att sakkunnige, som af Kungl. Maj:t tillsatts för afgifvande af förslag i fråga om ordnande af landtmateriundervisningen, äfven fått i uppdrag att biträda med utredning och utarbetande af förslag om utbildningskurser för blifvande landt-

brukslärare m. fl., men då dels detta uppdrag icke synes omfatta hela frågan om en landbrukshögskolas upprättande, och dels de betänkanden, som remitterats till de sakkunnige, gå ut på den högsta landbruksundervisningens samt den teoretiska landtmäteriuundervisningens förläggande till landbruksinstituten, hafva vi ansett önskvärdt, att Riksdagen måtte uttala sig för, att frågan om en landbruksundervisning på högskolestadiet i hela sin omfattning blefve upptagen till utredning.»

*Utskottets
yttrande.*

Utan tvifvel är den fråga, som af motionärerna beröres af stor betydelse. De stora framsteg, som under senast förflutna halfsekel gjort sig gällande på jordbrukets område, hafva väsentligen sin orsak däri, att den vetenskapliga forskningen under denna tid direkt inriktats på utredandet af jordbrukets naturvetenskapliga och — om än i mindre mån — ekonomiska grundvalar, samt däruti att de vunna forskningsresultaten spridts bland jordbrukarne och af dem blifvit tillämpade. Om ock detta gäller äfven vårt land och om äfven hos oss synnerligen betydande vetenskapsmän arbetat på jordbrukets område, så torde ej kunna förnekas, att det vetenskapliga arbetet hos oss mindre än i åtskilliga andra länder haft landbruksfrågors lösning till ändamål och att på grund däraf vårt jordbruk i ej ringa grad varit hänvisadt till att tillämpa i andra länder, i synnerhet i Tyskland och Danmark, och därför under andra förhållanden vunna forskningsresultat.

Detta i åtskilliga afseenden ogynnsamma förhållande har berott af flere omständigheter men utan tvifvel ej minst däraf, att vårt land saknat vetenskapliga undervisningsanstalter på jordbrukets område, anstalter som dels kunnat utbilda vetenskapliga forskare dels gifva blifvande landbrukslärare och konsulenter en mera ingående kännedom om den vetenskapliga forskningens resultat. Landbruksinstituten hafva gjort allt, hvad af dem kunnat begäras i denna riktning, men deras öfvervägande praktiska uppgift har naturligen hindrat dem att i någon större utsträckning ägna sig åt vetenskapligt arbete. Följden häraf har blifvit att å ena sidan lärare och konsulenter, som år från år utgått från dessa institut, icke kunnat erhålla en så ingående teoretiskt vetenskaplig insikt, som kunnat synas önskvärd, och å andra sidan de, som velat ägna sig åt landbruksvetenskapligt arbete, fått börja denna sin lifsgärning utan erforderlig kännedom om det yrke, som deras verksamhet varit afsedd att gagna.

Motionärerna hafva med rätta framhållit, att detta sakernas tillstånd ej längre kan få fortvara. Intresset för vetenskapliga forskningar på landbrukets område har vaknat och växer för hvarje dag, och ange-

lägenheten att genom landtbrukslärare och konsulenter sprida denna forsknings resultat till landets praktiska jordbrukare erkännes alltmera. Frågan om en högre landbruksundervisning är obestridligen aktuell. Detta framgår äfven af att denna fråga blifvit af myndigheterna upptagen genom det af landtbruksstyrelsen framställda förslaget om en högre afdelning eller fortsättningskurs vid instituten. Redan förut hade en framställning inkommit från landtmäteristyrelsen angående anstalter för en högre landbruksundervisning för landtmäterielever att ingå i en reformerad landtmäteriuundervisning. Sedermera har Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté med uppgift att inom jordbruksdepartementet biträda vid utredning samt utarbetande af förslag i fråga om ordnande af landtmäteriuundervisningen äfvensom inrättande af utbildningskurser för blifvande landtbrukslärare m. fl. samt med dessa ämnen i samband stående frågor».

Så som sistnämnda kommittéuppgiften blifvit formuleradt, torde det icke kunna sägas vara begränsadt till den möjlighet, som landtbruksstyrelsen föreslagit, nämligen en påbyggnad på landtbruksinstituten. Men å andra sidan är ej heller uttryckligen uttaladt, att frågan om en högre och vetenskaplig landtbruksundervisning i hela sin omfattning upptages till pröfning. Det är uppenbarligen en sådan utvidgning af den igångsatta utredningen, som motionärerna önska.

Enligt utskottets mening tala alla skäl för att en sådan utvidgning sker. Onekligen uppfyller ej den tilltänkta fortsättningskursen alla önskingar angående en högre undervisning på i fråga varande område, som med fog kunna framställas. Därmed har utskottet icke på något sätt velat uttala sig angående den väg, hvarpå frågan om en högre landtbruksundervisning slutligen bör lösas, ej heller velat göra gällande, att den behöfver lösas i hela sin omfattning på en gång. Utskottet vill endast framhålla önskvärdheten af att, då onekligen flera vägar synas möjliga, de alla blifva upptagna till pröfning. Den af landtbruksstyrelsen föreslagna utvidgningen af landtbruksinstituten är en möjlighet; motionärerna hafva förordat en annan, nämligen en särskild landtbrukshögskoleundervisning i Stockholm, eventuellt anordnad i samband med andra högskolor därstädes; en tredje möjlighet torde ock kunna tänkas nämligen att förlägga den nya högskoleundervisningen till ett af universitetet med eller utan samband med närliggande institut. Utskottet håller ock före, att en utredning af frågan är brådskande såväl på grund af hvad i saken redan åtgjorts som ock emedan uppslag till densamma lösning möjligen skulle kunna gifvas i samband med påtänkt omorganisation af andra läroanstalter.

Af nu antydda skäl och i betraktande däraf, att den begärda utredningen skulle kräfvat endast en utvidgning af det uppdrag som statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet redan lämnat tillkallade sakkunniga, får utskottet hemställa,

att Första Kammaren för sin del må besluta att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag rörande anordnande af landbrukshögskoleundervisning på sätt som kan befinnas vara lämpligast.

Stockholm den 18 mars 1909.

På utskottets vägnar:

J. JUHLIN.
